

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. —
 Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

küldve vagy postai úton a „Politikai újdonságokkal“ együtt csupán csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Eletképek a mai napokból

JÓKAI MÓRTÓL.

I. A szegedi vésznapok.

Megnehezült az Isten keze fölöttünk.

Egyik csapást még el sem sirattuk, már jön a másik.

Mi lesz belőlünk, mi lesz a világból, ha ez sokáig így tart? Ítélet napját várjuk-e eljövendőnek? Hová forduljunk, ha Isten is ellenünk? Kinél keressünk oltalmat, kinél vigasztalást, ha már az égben sem találjuk azt? Uram! uram! Elakarod-e vesztetni a te népedet!!!

Ha keresztyének vagytok, ha erős lelkűek vagytok, hallgassatok ide; hallgassatok meg, mi történt Szeged városában, a legnagyobb vész napjaiban és tanuljatok belőle.

A Tisza és a Körös és a Berettyó, és egyéb urat nem ismerő vizei a magyar alföldnek, túlhágtak partjaikon, elönték a szép kalászdús Kanahánt, berontottak a legnépesebb városokba, elnyelték a gazdagok kincseit s a szegények betevő falatját, házakat, templomokat ontottak halomra, gulyákat sepertek el, milliókat vesztegettek kárba, egész megyéket tettek sivataggá: tiz esztendő alatt ki nem heveri azt a romlást a fél ország, a mit szenvedett miattuk.

Víz alatt voltak már a leggazdagabb városok határi, s az alább fekvő helységek a megelőző gonosz hirből tudhaták előre a veszedelmet, melly reájok is be fog következni; okvetlenül, elkerülhetlenül, mert már csak néhány napi járó földre, már a szomszéd városban jár, s nincs semmi gát, semmi menedék, a mi azt feltartóztassa. Az ur elszabadítá az ő ostorozó angyalait, és senki sem elég erős, hogy azokkal megküzdhessen.

Szeged város utczáin is hallatszott a jajveszékelés; siró anyák futottak egy térről a másikra, sápadt gyermekeiket öelve karjaikon; csüggedt gazdák rakták holmiaikat szekérre, indulandók, maguk sem tudják hova? Tehetlen népcsoportok állongtak a templomok előtt, a piaczkokon s ijeszték egymást rémséges hírekkel! A mezőkről futó gulyák nyargaltak a város kapuin be, miket a veszély érzetének állati ösztöne emberi hajlékok közé üzött s segítették növelni az égreható jajszt.

Vajh ki ment meg minket?

E köztünetben egy egyszerű férfi jelent meg a kétségbeesett nép között s szólott hozzájuk az ő nyelvükön.

— Szeged lakosai. Mit jajgattok itten? Hát nincs-e Szeged városában ötvenezer ember, ötvenezer embernek százezer keze? Százezer kéz nem elég-e arra, hogy minket megmentsen? Isten a mi kedvünkért csudákat mai nap nem teszen, de ha mi tesszük azt, ő is majd megsegít. Mai nap a vizek nem állnak meg, mint a falak, miként Mózsés idejében a veres tenger, de ha mi

megállítjuk őket, bizony megállnak azok. Nagy a veszedelem, de ha összefogunk, egy szívvel, egy akarattal megfeleljünk neki. Nosza lássunk hozzá, hajtsa ki minden ember szekerét, marháját, ki a város elé; minden kézbe odaillik most az ásó, kapa, nem szólnak meg érte sem urat, sem szegényt, ha dolgozni látják.— Rajta a munkára. Egy percz imádkozni, a többi dolgozni! Segíts uram Isten!

Mint a villámszikra, terjedt el a jó szó a hallgató nép között, kiki futott haza ásóért, kapáért. Százával, ezerével, utóbb tízezerével jöttek a víz ellen, urak és szegények, és uri leányok, s nem szégyenlék a munkát, és nem untak bele.

Jöttek a tisztviselők, tudósok, tanult emberek, kimérték, kiszabták a munkálatokat, jöttek a papok, lekipásztörök, a tanítók, növendékeik élén, lobogó zászlóikkal, a czéhek, minden munkabíró tagjaikkal, a gazdagok szekereikkel, a szegények ásóikkal, kosaraikkal és elkezdtek ásni, faragni, tölteni, itt rözsekötegeket kötöttek, amott fenyőszálakat faragtak, a lelkesült lakosok leszedték házaik tetőzetét, azokból adták a gerendákat a töltések czölöpeihez; nem volt semmi drága, semmi megpanaszolt, közrebocsátá mindenki vagyonát, erejét, lelkesülését; honn ez alatt nyitva volt minden tárház, éléskamra, pincze, sürgő gazdaszonyok sütöttek, főztek ott szorgalmas munkások számára; és folyt a munka éjjel és nappal, bámulatos erővel, kitartással. Éjjel és nappal hangzott a karóverő sulykok zuhogása, a szekerek csörömpölése, nem volt pihenő óra; ha egy csoport kifáradt, a másik ott várta; egy ásó, egy talyiga sem volt heverőben.

És minden órában ott lehetett látni a csodatöltésen azt a magas férfit, a ki olly buzditólag mondta ki az első felhívó szót, a mint segített mindenütt, a mint osztotta fel az erőket a leg-szükségesebb helyekre, a mint mutatta ki, hol mit kellene tenni; a mint legjobban volt.

Sohasem tanulta ő azt, hanem hiszen épen itt nyilatkoznak az Ur csodatételei, hogy a midőn az idők teljessége eljő, az együgyüt, a tudatlant teszi bölcsesé, kiválasztottá.

Mire a felvidékről rohanó árvíz megjelent Szeged határán, már akkor az egy roppant töltést talált maga előtt, melly mindenütt elzárta előle a pusztítás útjait.

Lám, hogy ellehet fordítani az ostort az öldöklő angyal kezéből!

De ne ujjongassunk még. Még nincs vége a vésznek, hátha erőtlensz a gát, hátha egy helyen átszakítja azt az áradat, s vége az egész munkának?

Rajta, még egy másik gátot építsünk!

Ugyanolyan gyorsasággal, ugyanazon lelkesedéssel, kitarással, mint valami tündérhányás emelkedett ki a földből a második gát, és utána a harmadik, hogy ha elvész egy és kettő, még akkor is kész legyen az ellenállás.

Nem bámulom én Szebásztopol sánczait, de a szegedi munkálatok előtt kalapot emelek; a hol a közlekesültség *önkényt* illy műveket létesít néhány nap és éj órái alatt, ott a nép élet-revalóságának nem kellene dicsőbb emlékek.

Valamennyi munkálatnál ott lehet látni amaz együgyű, férfit, a kit nem birt semmi kifárasztani.

A czélszerű elrendezés miatt néhány külvárosi házat a gáton kívül kellett rekeszteni. A közjóért fel kellett áldoztatniok. Birtokosaik szívesen egyeztek abba. Egy éjszaka e kizárt házikók egyikében tűz ütött ki. Ugyanezen órában borzasztó vihar dühöngött, melly a tűzvész sirlmassá szokta tenni nagy alföldi városainkban. Jaj! menekülni sem lehetne most hová, ha a tűzvész meglepné a várost; köröskörül másfél ölnyi magasan áll a víz a házak felett.

A vészharang szavára a ki aludt is felriadt ágyából s futott az utcára, azt hitték, a víz törte át a gátot.

— Nincs semmi baj! kiálta a sietők elé az együgyű ember.

— *Hála Istennek, csak tűz van.*

És azzal csónakokat hoztak elé a bátor férfiak, berohantak a víz közepett égő házak közé s a gátakat ellepő nép bámulata, ott fojtották el pusztá kézzel az égést; a tomboló vihar közepett szedve szét az égő gerendákat, s ledöntve az égő háztetőt a csapkodó hullámba: egyik gonosz szörnyet a másik torkába fojtva.

Egy pillanat műve volt az egész.

Jól mondá amaz egyszerű férfi: egy perc imádkozni, a másik dolgozni. Segits uram Isten.

És Szeged városa nyugodtan látta elmúlni a vészt, mellyet szomszédjai még most is siratnak; öröm és megelégedés maradt a házakban és azokon kívül; maradjon is, míg csak ez a világ tart.

A közhatóság közköltségen rendelé fölépíttetni azoknak házait, kik önkényt feláldozák azokat a közszabadulásért.

Mi pedig mondjuk el az esetet mentül többeknek, s jegyezzük fel magunknak azt a mondást belőle: „nagy csapások viselésére nagy erő kell, és az csak minmagunkból származik.“

Vajjon ki lehetett amaz egyszerű férfi? kérdezitek talán kíváncsian.

Nevét nem jegyezte fel senki. Százan és ezeren tették azt, a mit ő, és nem kívántak jutalmat érte, sem hálát, sem dicsőséget; pedig bizony mondom, jobban megérdemelnék, hogy neveik fel legyenek írva, mint azoké, kik egy bizonyos más országban bizonyos más sánczokat emberi holttestek ezereivel temetnek be.

Rajzolatok a magyar nemzeti művelődés történetéből.

(Folytatás.)

A kereskedés volt fő s majdnem kizárólagos foglalkozása a zsidóknak, magukhoz ragadták ennek, a királyság kezdetén, minden ágait és portékáit. Illy eredményre jutunk, vizsgáljuk bár I. Béla intézkedéseit a vásárookra nézve, vagy Kálmánéit az adásvevés körül, mert a törvényhozó csak zsidó közbejöttével tapasztalta a kereskedési viszonyt keletkezni. Az állítás valóságát támogatja régi közmondásunk is: „*zsidó nélkül nincs vásár.*“ Megküzdöttek a zsidók kezdetben a kereskedés minden veszélyeivel, s bátran mondhatjuk, hogy e vállalkozásuk olly nemzetnél, melly csak készült a nomad életet és pogány szertartásokat odahagyni, mellyhez a szomszédok utja a százados irtóháboru után félelemből még el volt zárva, hol a vevő és eladó közt még semmi közbejáró nem volt, kétségkívül jó befolyást gyakorolt a vagyoni állapotra.

A rabszolgá-kereskedés, üzletök jövedelmező ágát képezte; mert noha már sz. László és Kálmán alatt a törvény ismételve megtiltá, hogy keresztény rabszolgákkal ne kereskedjenek, még ha azok idegen nyelvűek és nemzetiségűek lennének is, sőt szolgálataiban se tartsanak olyakat, különben el fognak az illy szerencsétlenek tőlök vétetni és felszabadíttatni; még is gyakorlataiban maradtak ezen üzletnek, mert a pápa, az esztergomi érsek és II. Endre 1231—33. években vétkül tulajdonítják nekik, ku-

noknak és közadó fejében más belföldiek gyermekeinek is rabszolgául elfogadását és az azokali kereskedést.

Másik terjedelmes foglalkozása volt a zsidóknak *a pénzkereskedés*; ők nemcsak a magánosoknak hanem a kormány és királyoknak is majdnem kizárólagos hitelezői valának. Föltehetjük, hogy nagy kiterjedésben gyakorlák ezen üzletet, mert Kálmán idejétől III. Endréig mind a törvényhozás, mind a kormány több ízben szabályozta a zsidó hitelező és keresztény adós közti viszonyt. A kamat mennyiségének és a kötbérnek (bánatpénz) meghatározása a zsidó hitelező és keresztény adós közt szabad alku tárgya volt, a bánatpénz azonban, ha az adós a fizetéssel egy hónapig késétt, készeresen volt a zsidónak fizetendő. Ezekből természetesen sok izetlenség keletkezett, és ez bírhatta rá a zsidókat, hogy olly rendeletért esedezzenek, melly által a kamatok nagyságát az alku alkalmával kormányi tekintély által is igazolhassák. *) Továbbá jótállottak a zsidók uralkodó fejedelmekért is, így pl. midőn II. Endre legyőzte Lipót ausztriai herceget, ez a hadi költségek fejében letett pénzüsszezen felül még 2000 marka fizetésére kötelezte magát, és érte Peka zsidó kereskedett.

Sokkal fontosabb volt még következeiseiben azon álláspont, mellyet a zsidók mint a *kincstár hitelezői* foglaltak el nálunk; ők a királynék jövedelmeit a harminczadot kibérelték, mint Volvelin, Altman és Neklin zsidók IV. Béla alatt, kik e vállalatba belebukván, birtokukat, Komárom várat, elvesztették; kezelték a pénznek évenkénti beváltását, a sóárulást és adószedést, melly foglalkozások miatt hivatalos tekintélylyel ruháztattak fel, kincstári tisztnek neveztek s mint illyenek hatalmat gyakoroltak még az egyházi és világi nagyok fölött is. Ezen állásban rendkívül nagy volt a zsidók befolyása nemcsak az állam pénzügyére, minthogy a kincstárt 1217. évtől kezdve előlegezésekkel gyakran kiragadták a zavarból, hanem a közigazgatásra is, mert a piaczi vámot úgy kezelték, hogy onnan a vevők elidegenedjenek, és így a kereskedés előnyökre üssön ki.

Többfélekep használtak tehát a zsidók közigazgatásunknak; nehogy azonban ebbeli tevékenységök egy oldalról ítéltesék meg, vizsgálunk kell azt is: *mennyiben ártottak ők e korszak alatt az ipar és kereskedésnek.*

Mindjárt a királyság első századában a mérlegek körül elkövetett csalások, lopott jószágok adásvevése és keresztény rabszolgákkal kereskedés tulajdonított nekik hibául, és ezek ellen a törvényhozás meg a kormány többször intézkedett is, habár nem mindig teljes sikerrel.

De ezeknél sokkal szomorubb következeisei voltak azon kezelésnek, mellyet a zsidók, mint a kincstári jövedelmek bérlői, s pénzügyi tisztviselők folytattak. Alig jutottak e működési körbe s legott olly elviselhetlenné lön bánásmódjuk, hogy 1222-ben az arany bulla már megparancsolta, miszerint: „*kincstári előljárók, pénzváltók, sóárulók, ne lehessenek zsidók és izraeliták*“, mivel azonban a megvesztegetett legfőbb tisztviselők, mint Dénes nádor, őket rendkívül pártolták, sem az arany bulla, sem az azt megújító 1231-iki törvény a zsidók ellen végre nem hajtatott, és az esztergomi érsek ez oknál fogva is az egész országot, névszerint Dénes nádorral és Samu kamragróffal együtt 1232-ben egyházi átok alá vetette, minek megszüntetése végett mind Béla ifjabb király, mind atyja Endre esküvel fogadták a többi közt azt is, hogy a zsidókat soha többé nem alkalmazandják az említett hivatalokra, de az ígéretet Endre nem tartotta meg.

Illy visszaélések miatt nagy lármát ütöttek az országban és majdnem lázadás keletkezett. Az erre alapul szolgáló zsidók kicsapongásait előadó oklevelek tartalmai ezekben öszpontosulnak. 1) Hogy a zsidók keresztény rabszolgákat vesznek, azokkal önkényileg bannak, s őket hitők odahagyására kényszerítik, mint a kunokat. 2) Keresztény nőket vesznek feleségül, kiket hittagadásra bírnak. 3) Rabszolgáik gyermekeit nem engedik megkeresztelni. 4) Hatalmok alatt a köznép naponként szegényebb lesz és önkényt a zaklatók vallására tér, hogy olly szá-

*) Zsigmond király 1436-ban 100-tól hetenként 2-re határozta zsidó részére a kamatot, ha t. i. a hitelező és adós másképp nem alkudtak meg. Ez évenként 100 ft. adósság után 104 ft. kamatot tett.

badságokat élvezhessen, mint a zsidók, kik a nemességgel párhuzamba tétetnek. 5) Jobbára zsidók és izmaeliták lesznek pénzkezelő tisztviselők. 6) A népet behajtásokkal és elviselhetlen terhekkel annyira zaklatják, hogy a szegény keresztények kénytelenek nekik gyermekeiket eladni, kik azután rabszolgák és pogányok lesznek.

Olly nyomosnak tartjuk a zsidók befolyását akkori állapotainkra, hogy azt mind ezért, mind kettős iránya miatt, czél-szorúnek véltük külön szakaszban előterjeszteni.

Bányászat előmozdítása *). A föld gyomrában levő ásványok nem csak az ipar és kereskedésnek szükséges segédeszközei, mint egy részt a vas, réz, ólom stb., más tekintetben pedig az arany és ezüst; hanem a közéletben is nélkülözhetlen javak, pl. a konyhasó; azon kívül a fémeknek a föld kebléből napfényre hozatala sok költséget és szakértők alkalmazását kívánja, így tehát a kormányok érdekében fekszik ez iparágat különösen ápolni; de nem is feledkezének meg róla királyaink sz. Istvántól kezdve, ki hadi foglyokat vásárolt és ezek által mivellette a honi bányákat. Azonban még nagyobb az érdeme azon kormányférfiaknak, kik II. Géza kiskorúsága alatt vezették a közgazdaságot, kik Németalföldről az ugynevezett flandrokat edesgették be szép szabadságok és ingyenföldek ígérete mellett és telepíték le az akkor még néptelen Szépségségbe és Erdélybe, és ezentúl bányáink szorgalmasan mivellettek. De a tatárjárás alatt a többiekkel ezen iparág is elpusztult, és ekkor az ország újratertetője IV. Béla ismét németeket kecsegtetett be, kik azután nagy igyekezettel miveltek az aknákat. Ugyane király és utódai különböző jogokkal ruházták fel a bányászokat, pl. hogy a selmecziek a bányák művelésénél a király érdeit ingyen használhassák; hogy a beszterczeiek egész Zólyom megyében kutathassanak érczereket s az ezüstitől 8-dot az aranytól pedig csak 10-det fizessenek bányabér fejében; hogy a szepesiek az aknákat a magok számára mivelhessék stb.

Illy intézkedésekből nagy haszon hárult az országra. A só és réz nem csak a honi szükségletet elégíté ki, hanem mint káposzta cikkek, külföldre is szállítottak, különösen pedig a sóaknak olly dusan fizettek, hogy csak azon sómennyiség ára, mit II. Endre a püspökök illetékéből rövid ideig elhuzott 80,000 pftot tett **). Továbbá ezen szorgalmas német bányászok szaporították az ország termékes erejét, tehát gyarapították a nemzeti vagyont is és a kincstárnak igen jó adófizetői lőnek. Láttuk már fenebb, hogy a szepesi szászok csak a kincstári nyereséget évenként 2400 pft, az erdélyiek pedig 4000 pftért váltották meg. Végre ezen iparkodó németek az ország terméketlen felső vidékén is szép vagyonra tettek szert, s így képesek valának segíteni a földmivest, kinek nyers termékeit fogyasztották és a műiparost, kinek ruha-, műszer- és a bányák körül alkalmazható egyéb készítményeit használták fel.

Atpillantván futólag mind azon segédeszközöket, mellyek közgazdaságunk emelkedését előmozdíták, s azon temérdek akadályokat, mellyekkel az minden lépten nyomon megküzdött, csodálkozunk kell rajta, hogy a földművelés, műipar és kereskedés csak a bölcsöből is képes volt kivergődni. *A nemzetnek bő alkalmá és elég teendője lett volna az országgyűléseken czélszerű törvények által elhárítani az akadályokat*; de azon kornak csekélyebb volt még belátása az illy dolgokba, és más indulatok nyugtalaníták a kebleket, mintsem hogy az országnak vagyoni állapotával az illy köztanácskozások, mellyeknek szerkezete is vajmi tökéletlen volt még, rend szerint bibelődtek volna. Innen van, hogy azon 400 és néhány törvénycikkben, melly e korból ránk maradt, nem találunk csak egyet sem, melly közvetlenül a földművelésnek vagy műiparnak kedvezne és azon törvények hatása is, mellyek a tolvajokat fékezni, a rabszolgakereskedést megszüntetni, a zsidókat a pénzügyektől elmozdítani, a jobbágyokat szabadon költözködtetni rendelik, a hiányos végrehajtás miatt elenyészett.

Kerekgyártó Árpád.

(Folytatjuk.)

Barnum életéből.

Közi: Dr. HEGEDŰS.

Néhány hónapja, hogy az északamerikai egyesült államokban egy könyv hagyta el a sajtót, melly daczára a mostani háborus időnek, a közönség figyelmét az Atlantitengeren innen és túl rögtön magára vonta; és különféle nyelvre lefordítottván, ezernyi példányokban kelt el. E könyv egy férfinak önéletírását tartalmazza, ki sem hadvezér, sem orvos, sem országnagy, sem egyházi férfi, sem vándorló művész, sem szobatudós nem volt, de ki mégis daczára annak, hogy az új világ egyik zugában, alacsony eredetű szüléktől származott, szüntelen tevékenysége és ritka leleményessége által, nemcsak tetemes gazdagságra jutott, nevének hírével a világot betölté, sőt, bár szüleitől sem pénzt, sem dicső nevet, sem fényes czimert nem örökölt, még királyi udvaroknál is kitüntetéssel fogadtatott. — E híres és maga nemében ritka férfiú szeszélyes jókedvvel irtéletírásában sok mulatságot, de sok tanúságot is lehet találni, annál inkább, mert mindezt a gyakorlati életből, nem pedig elvont elvekből meríté. — Mindez előzmények után halljuk őt magát:

A kereszténység 1810-ik évét írta, midőn a világ szinpadára léptem. Julius 5-dike volt, a függetlenség ünnepéye, az ágyuk dörgése elhangzott, a löpor füstje elvonult már, midőn anyám bennem fiút és öregatyám Taylor Fineas egy kedves unokát nyert. — Nevére Fineas Taylor Barnumnak kereszteltetém s öregapám vonzalma jeléül Connecticut államban lévő, a „Repkényszigetnek“ nevezett darab földdel ajándékozott meg. — Hat éves koromban iskolát kezdék járni, — az iskola akkor borzasztó intézet s az iskolamester rettegett zsarnok volt, — vessző s egy setét börtön neveltetésünk történetében nagy szerepet játszó, de mivel minden rosznak jó oldala is van, e szörnyű intézetben igen jó számvető vált belőlem, úgy hogy alig valék tizenkét éves s a falu legjobb számítójának hírében álltam.

Édes atyám szabó, földműves és csapláros volt, — miért is nyáron tehenét kelle legeltetnem s csak télen járhattam a pusztai iskolát. — Midőn megerősödtem, szántanom, kaszálnom is kellett, de a kemény munka soha sem izlett, mindig csak azon törtem eszemet, mint lehetne okkal móddal, nagy munka nélkül az életen átvergődni.

Mint olly sokszor történik, reám is öregatyám, ki a maga nemében ritka férfiú volt, nagy befolyást gyakorolt. Gazdálkodás és tréfás ötletekhez hajlamom az öreg ur kedvenczévé tett olly annyira, hogy fenemlített bőkezűségén kívül, anyám számítása szerint, hat első éveimben, velem legalább két mázsa sárgacukrot fogyasztatott. — A nekem ajándékozott fillérek összegyűjtém s midőn öregapám egy ezüst dollárért beváltatá, a leggazdagabb fiúnak véltem magamat s nem volt olly kocsikerek, melly első dolláromat nagyságra felülmulta volna.

Tizenegy éves koromban egy ismerősünk Yorkba, az álladalmak fővárosába vitt, hol olly sok szépet láttam, s erről visszatérve, hon annyit beszéltem, miszerint kortársaim között mint utazott fiú nagy tekintélyvel bírtam, s e tekintélyt, melly igen jól esett, fentartani folyton igyekeztem.

Kézimunka iránti ellenszenvem a legrestebb fiú hírébe hozott, holott én mindig azon gondolkodám, mint lehetne ama ítéletet „verejtékkel szerezd kenyeredet“ jó módon kikerülni, — mit apám látván, szatócsboltot nyitott, mellyben én valék sáfárja nem csekély hasznára, mert a cserekereskedésben, mit leginkább üztünk, nagy leleményességet és ritka tapintatot tanúsítotték. — Itt mult ifjuságom néhány éve, midőn egykoron öreg atyámnál látogatóba lévén, ez tréfásan kérdezett, nem akarnám-e jószágomat a „Repkény-sziget“ megnézni, — ki volt erre kézszebb, mint én, mert képzeletemben ez volt a világ leggyönyörűbb tartománya, hol a legízesebb gyümölcs termett, gyönyörű rétek illatos virágokkal átszőve pompáztak, a csermelyek mind arany fővenyen folytak s a patak kavicsa is legalább gyémánt, rubin, karbunkulus s isten tudja micsoda drágakövekből állott. — Öreg apám egyik bérese felszólításomra baltát vett vállára és öreg apám telkének azon része felé tartott, mellyen mocsáros voltánál fogva csak káka s nádas fü termett, e nádason s szu-

*) E szakaszt a szedő a közgazdaságot segédeszközei közül tévedésből kihagyván, itt utánpótoljuk.

**) Ez az akkori pénzszegény világban roppant kincs volt.

nyogokban dus füzesen keresztül egy kis sáros patakhöz értünk, lábbelinket le kellett vetnünk, hogy átgázolhassuk. Midőn a hideg vízbe léptem, jószágom értéke legalább is ötven százalékkal leszállt, végre kiértünk egy darab földre, itt néhány nyír állt, melyre repkény tekerődött.

„Mikor érünk már jószágomra?“ kérdém türelmetlenül vezetőmet.

„Már itt vagyunk“, mond a főre lenyújtóva, — „ez a sziget az urfi jószága.“

„De itt nincs egyéb félig elszáradt repkénynél?“

„Mi volna más, hiszen ezért nevezik Repkényszigetnek.“

Megrázkódva, képzeletem romjain, a mocsáros szunyogban gazdag szigetkére bámultam; a repkénysziget, gyermekálmaim legszebbje, mit a föld legkiesb tájának tarték, egy darab terméketlen földnél nem egyéb, melly magában öt garast sem ért. — Még keserűen bámultam magam elé, szívem szorult, midőn egy nagy feketeszemű kigyó fullánkját felém ereszté, az ijedség elűzte egyéb érzelmeimet, hatalmas sikoltással a pataknak tarték, átgázolám s néhány percz alatt apám közelében voltam.

„Hogy tetszett jószágod?“ kérdé mosolyogva.

„Olesón venném“, volt a keserű felelet, a repkény sziget lévén legkeserűbb, de nem utolsó csalódásom. S mégis, milly rejtélyesek a gondviselés utjai, e darabka rossz föld volt azon súly, melly későbbi időben szerencsém kerekét, midőn nem volt kedvező, ismét felém fordítá, s áldja isten a jó öreg, ki ezzel rakta meg jelenlegi jólétem talpkövé.

Boltunk előtt egykor egy házaló különféle árukkal meg rakott egyfogatu szekerével megállt s öregatyámat, ki több ismerősinkkel épen beszélgetett, beretvát fenőbőrrel kínálta meg.

„Mi az áruk?“ kérde öregatyám.

„Egy dollár“, volt a válasz.

„Egy dollár valóban“, ugy monda nagyapám, „ki adna annyit érte, hiszen nem mulik el egy év és ötven cent-ért fogják eladni *).“

„Ha egy év mulva Pommeroy-féle szijt ötven centért kaphatni, ingyen adok egyet az urnak.“

„Ha így áll a dolog, veszek egyet, de csak e feltét alatt, hallották uraim az alkut?“

*) Egy dollár amerikai pénznem, értéke két forint és néhány pengőkrájezár; egy dollár száz centre osztatik.

„Igen! hallottuk!“ mondanak a körülállók.

Nagyapám kifizette a szij árát s oldalzsebébe tette. — Néhány percz alatt ismét kihuzta, s mintha vételét megbánta volna, oda fordult egyik barátjához. „Nem kell nekem a szij, mit adsz érte Ben?“

„Na, mert épen most vetted, adok érte ötven centet.“

„Itt van monda apám, avit szijam is eltart még egy évig“, s ezzel gunyos tekintetet vetett a házalóra.

„Mit fizetek?“ szolt a házaló, „látom mint áll a dolog.“

„Fizessen áldomást és vallja meg, hogy megfogtuk.“

„Nem fizetek áldomást, sem győzöttnek nem vallom be magamat, szavamnak ura maradok“, s ezzel a körülállók kacajja

között egy fenőszijt nyujtott át öregatyámnak.

„Sok a ravasz ember Bethelben“, monda a környezők egyike.

„Igaz, de hagyján, ez üzletnél én mégis 75 centet nyertem.“

„Hogy hogy?“

„Két szijért egy dollárt kaptam, pedig darabja nekem csak tiz és fél, s így mind a kettő csak 25 centbe került. Sokat hallottam a betheliek ravaszságáról; illy szijak darabját 25 centtel adom, de ha az urak 50 centért akarnak vásárolni, egész falut kész vagyok illy szijakkal ellátni.“

Az egész társaság le volt főzve, a házaló nevetve köszönt, szekere-re ült, s száraz gebéjével tova ügetett.

Nincs olly kis kör, mellyben nem lehetne valami életre valót tanálni, csak akarjon az ember. Így lakott falvunkban egy bodnár, ki szorgalmas és ügyes munkás lévén, már üzletének megfelelő jólétre vergődött, midőn egyszerre részegségnek adá magát s e borzasztó szenvedélyt őt családjával együtt sebes léptekkel végveszedelemnek ragadta.

Néha hetekig sem ivott, de alig mult el egy hónap, s ismét

visszaesett szenvedélyébe, leitta magát, nem dolgozott s feleségét, gyermekeit szidta, döngette, untalan.

Egykor nejét a korcsmába küldé pálinkáért, neje kívánatát teljesíteni vonakodott, mire felpattanva, a kulacsot magához vevé s nagy léptekkel a korcsmának tartott.

„Weed ur!“ monda a bodnár a korcsmároshoz, „engedetlen volt ma feleségem, — én megtiltom az urnak, ne merészeljen neki valamit hitelben adni.“

A korcsmáros, ki a bodnár zilált hajáról, forgó szemeiről látta, hogy ismét részeges idejében van, nyers és hideg hangon válaszolt: „Kár volt ezért ide fáradni, nem csak feleségének, magának sem hitelezek többé.“

Iskender bég (gróf Illinszky.)

E hideg és nem várt visszautasítás mély hatalmas benyomást tett a szerencsétlen lelkére. Mély sülyedésén bámulva, dühösen emelte fel üvegcsutoráját s olly erővel sujtotta a kőpadlózatra, hogy ezer darabra tört.

„Vesszél el, jóllétemnek te átkozott ellensége! Isten engem úgy segéljen, a mint soha egy csepp részegítő ital sem érendi nyelvemet.“ A sülyedett, de még annak idején megtért férfiú fogadását megtartá. Nem ivott többé, szorgalmas, munkás és takarékos lön, adósságait lassanként kifizette, üzlete mindinkább kiterjedett, háza felépült s most a környéken a leggazdagabb s legtiszteltebb emberek egyike.

(Folytatjuk.)

Ezelőtt nagyot kerülve hegyen keresztül vezetett az országut; pár év előtt azonban azt nagy költséggel s fáradsággal a bal hegynek oldalában vágták ki, melly ámbár karfákkal övezve van, mégis borzadás futja át az embert rajta utaztában, midőn tőle egy-két lépésnyire a halál örvénye tátong.

Első mi lefeléhaladtába az utasnak e vadonságban szemébe tűnik, egy a Vágba kinyuló szikla az ugynevezett Margita; melly a nép hite szerint minden évben legalább egy áldozatot követel, és valóban ritka év mulik el, hogy a nép ebbeli hitében csalódnék. Ezen pont a Vágnak legveszedelmesebb helye; mert ha a talpas ezen sziklát is szerencsésen elkerülte, ismét mások újabb veszedelemmel fenyegetik. E szikla, népmonda szerint, onnan veszi nevezetét, hogy egy Strecsnóban lakó fiatal özvegy, Margit

Barnum-féle muzeum Amerikában.

A Vág-völgye.

— Turóczi megye határától Nyitra megyéig. —

Hazánk regényes vidékeihez a Vág-völgye méltán sorozható, kivált azon része, melly Trencsén megyéhez tartozik regényessége mellett még számos történeti emlékekkel is bír; és ezen oknál fogva csak e tájnak rövid rajzát kísérem visszaadni.

A Trencsén- s Turóczi megye közötti határvonal a Vág legregényesebb völgyében vonul el. Tekintsünk bár merre, szemünk mitsem lát egyebet, jobb- s balról, mint sziklás, meredek erdőlepte hegyeket; felettünk csak eget látunk, és alattunk a Vág zúgását halljuk, mellynek habjai a sziklákon törődnek meg, elfoglalva e kis meredek hegy egész völgyét, még egy gyalog ösvényt sem hagyva.

nevü mostoha leányát, szerelemfáltésből, róla taszítja a Vágba, melly szikláról utóbb midőn öt lelkiösmerete furdalá, magát is a dulongó habokba veté.

Margita sziklától nem messze a Vág tulsó partján egy meredek, majd függőleges sziklán fehérednek Óvár romjai; a név is eléggé mutatja, milly régi eredetűek. — Midőn a kelyhesek boszút akartak állani, hogy az ellenök harczoló Zsigmond királyt a magyar seregek segíték, ezen vidékre is jöttek, melly alkalommal tőlük e vár sokat szenvedett. Óvár romjainak rézsutos átellenében a Vág e keskeny völgyeinek szélén, egy szikladombon, emelkednek a strecsnói vár romjai, mellyek eredetét szintén a multkor homálya fűdi. E várat 1440. Giskra vezérlete alatt a csehek foglalák el, mellyből csak Hunyady János erős karja tudta őket kiűzni. — E várat a 17-dik század elején Wesselényi Ferencz nádor birta.

A Vág szélére épült Sztrecsnóból kiérve, kellemetesen lepi meg az utast a szeméi előtt kitaruló szép, széles völgy, melyet faluk és izletes uri lakok díszesítenek. Tula Vág partján Sztrecsnónak átellenében a Kárpátok sötét bércei alatt fekszik Varin mezőváros, mely városon keresztül Árvába vezet az országút a nagykiterjedésű, Trencsén s Árvamegye helységén keresztül, e falu határában fekszik a vrátnai völgy, mely regényességére Svaicz s Tirol völgyeivel vetélkedik. Varinon túl fekszenek Gbelan s Nedecz helységek, ékesítve kis s nagyobb szerű kastélyokkal. Ezután Teplicska mezőváros nagyszerű kastélyával s üres gyapotgyár épületeivel, melyeket Vindischgrätz gr. Mária Theresia uralkodása alatt építettett. Ez utóbbi helyen az ó-egyházban őriztetik, a nép által szentnek tartott, Bosnyák Zsófia (a sztrecsnói Vesselényi Ferencz Magyarország nádorának neje) ép hullája, kinek életét Garay koszorus költőnk legendájában olly meghatólag festé le. Koporsója felett arczképe van, mely halálának napját 1644. apr. 28-ra, feltalálásának napját pedig 1689-re teszi. A rajta levő fekete ruhát minden évben meg kell ujitani.

Míg a Vág jobb partja változatosságban gazdag, addig az, mellyen az országút vezet, a változatos idomu hegyeknél egyéb élvezetet nem nyújt az utasnak s azért szeméit s gondolatit egyedül a Vág tulsó partjára irányozva s a Sztrecsnótól utjába eső igénytelen falut figyelemre sem méltatva, a zsolnai sóházhoz jön, honnan egy negyed óra mulva Zsolnára hajthat be; melly korán sincs köfállal kerítve, s nem is bir katonai raktárakkal, harminczad hivattal és jó sörrel, mint ez a „Geographiai szótárban“ hibásan van állítva. Zsolna Trencsénmegye felsővidéke fővárosának tekinthető. Innen ágaznak szét az utak a népies kisutczai völgyön keresztül Sziléziába s Lengyelországba, Árván vagy Turóczmegyén keresztül felső Magyarországba s a népies rajeczi völgyön át felső Nyitrába. Négyszegletes piacának házait nyílt folyosók futják körül. Zsolna nevezetességei közé tartozik, a régi parochiális egyház, a ferencziek egyháza s azután a Vurm által alapított árvákháza, melly a jezsuiták által lakott épületben van. E város még arról is nevezetes, hogy itt tarták a protestánsok 1610. Illésházy és Turzó nádor befolyásuk alatt zsinatukat, melyre még külföldről is számos hitszónok érkezék. Hajdanta a protestánsok itt nyomdát s virágzó gymnasiumot birtak. Lakosai jelenleg a földmívelés mellett kereskedéssel és kézművekkel foglalatoskodnak. Zsolna a Vág-völgy egyik pontjainak legszebbikén fekszik. Mögötte a Kárpátok sötét bércei emelkednek, földve junius elejéig hóval; balra a Turzók s Bebekek által lakott, egy meredek sziklán fekvő lietavi vár romjai emelkednek, melly várnak neve, a népmonda szerint, onnan veszi eredetét, hogy egy királyt azt parancsolta volna, miszerint olly helyen építsenek számára várat, mellybe más ellenség ne jöhessen, csak a ki röpi (liet) tud. Jobbra tul a Vágon fehérednek a még pár év előtt olly zajongó budatini várkastély romjai, mellyek angol modorra övedzett terét egy részről a Vág árjai, más részről pedig a Vágba szakadó folyók legnagyobbika a Kisutcza mossa. Ez utóbbi folyó mentében a nagy kiterjedésű kisutczai völgyön keresztül vezet az országút Lengyelhonba, és a hét éves háborúról nevezetes jablonkai szoroson keresztül Sziléziába.

Zsolnát elhagyva, a Vág balpartján kanyarul az országút, mellyen ha az utas vagy három igénytelen falut áthalad, Hricsó-Podhragyra ér, hol egy sziklacsucson barnulnak a vad szilaj Laháriak s végre Turzók birtokába került hasonnevű vár romjai, mellyek kapuja előtt egy sziklának egészen barátforma idoma van. A vár felett emelkedik egy magas, Rohács nevezetű sziklacsuc, melly ha ködbe van borulva, mindig eső jele.

Ha az utas a Hricsó-Podhragyon túl a hegy oldalán kanyaruló országúton halad, a Vág jobbparján fehérednek hotessói helységek házai, mellyeken keresztül ismét a kisutczai völgy más részébe Turzovka felé vezet ut, melly egyszersmind Morvaországgal is fentartja a közlekedést. Azután a 300 héber által lakott Klinék következik, e falu a felsővidék fakereskedésének legélénkebb színhelye, az alsó Kisutcza völgy lakosa ide hordja zsindelet s egyéb faanyagot, s érte gabonát vásárol. Klinéktől alig egy negyed órányira fekszik Bittcse nevezetű mezőváros, melly haj-

danta nagy hirben volt, kivált, midőn azt Turzó nádor lakta, s hol az országszerte híres lakodalmat ünneplé, midőn Judit leányát Jakusits Andrásnak adá nőül. Bittcset 1605. Bocskay csapatai feldúlták egészen, úgy, hogy azon kár, mellyet egyedül Turzónak okoztak, 80,000 magyar forintra becsültetett. A várat a béke beáltával ismét felépíteté, melly jelenleg is jó karban van. Hajdanta az evangélikusoknak itt híres gymnasiumuk volt.

Ha az utas a háromnegyed órányí hosszu, nagy költséggel s fáradsággal a hegynek oldalában csinált oblazi utat áthaladta, Predmér nevezetű mezővároskába ér, hol jelenleg a vág-besztercei járásbírószág és adóhivatal székel. E mezővároskától balra egy keskeny völgy felé vezet az ut Szulóba Magyarország egyike legérdekesb, legregényesb völgyébe, melly teli van a legkülönbözőbb idomu sziklakkal, tornyokkal, obeliszkekkel, ember- és állatidomu szirtekkal, mintha azokat a művész keze véste volna. — Szintén e völgyben a Rohács nevű hegynek három kinyuló sziklacsúca között állott egy kis várda, mellynek rongált falai mai napig szemlélhetők. Egy sziklában a földtől hét ölnyi magasságra egy szobanagyságu üreg van, mellyben a népmonda szerint, hajdan sárkány lakott.

Háromnegyed órányira Predmértől a Vág ismét két meredek hegy közé szorul. A jobboldalon fekvő hegyet a hatalmas Podmaniczkiak által lakott podhragy (némellyek által vág-beszterceinek nevezett) vár tornyai koszoruzzák. Lent a vár alatt a hegy oldalában fehérednek Balassa báró s Ulmann kastélyaik. A Podhragy átellenében levő sziklába vágott meredek utat áthaladva egy kanyaruton a magas Podmanyin hegye alatt fekvő teplai posta állomásra érünk; innen pedig egy negyed óra alatt Vág-Besztercze mezővárosába, mellynek 1409. épült egyházának balfalába három régi márvány sírkő van befalazva, mellyek egyikén a hatalmas Podmaniczki Ráfael élet nagyságban van kivésve, a kettőnek egyikén Balassa Zsigmond, másikán pedig neje a lengyel herczegnő Zborovska. Az oltárok egyikének tiszta alabastromból csinált, és a podhragy várból ide hozott előasztala (antipedium) szinte egyike említésre méltó régiségeinknek.

(Vége következik.)

Galeswinthe.

Történeti kép. — SZILÁGYI SÁNDORTÓL.

Egy történésznek sincs jobb neve Franciaországban, mint a két Thierrynek. Munkássága jelentékeny részét mindkettő középkori kutatásokra szentelte. Amadée-t, Attila íróját, a magyar közönség már ismeri. De még jobb hangzatu neve s épen annyi érdeme van Augustin-nek. A „Recits des tems Merovingiens“ (Elbeszélések a Merovingek korából) epochalis munka, mellyről méltán mondá Planche Gusztáv, hogy „a legtudósabb, legszebb és leghivebb lapok, mellyek e korról irattak,“ s hogy „a francia történet első korszakát egészen megváltoztatták.“ Hét összefüggő elbeszélésben I. Chlotár fiainak történetét adja elő, az 561—580-ig terjedő korszakot, olly hiven mintha köztök élnék, olly elvezhetőleg mihez hasonlót e korról soha sem olvasánk. Egy dráma író lélektani lelkiismeretességével jellemzi e korszak hőseit. I. Chlotár halálával s négy fia Haribert, Guntram, Hilperich és Siegbert osztorjával kezdi elbeszélését. Jellemzi ezek családi életét, fajtalanágát s harcziaságát. Alig van e korból megragadóbb elbeszélés mint a szerencsétlen Galeswinthe-é: egy tragicaí episod e nagyszerű drámában. Ezt ohajtom közönségünknek bemutatni:

Chlotár fiai közül, egykori hagyományok szerint Hilperichnek volt legtöbb nője, azaz a frank törvények szerint gyürü és fillér által elvett nője. E királynék egyike Audowere szolgálatában állt, egy fiatal lány Fredegunde, frank eredetű s olly vakító szép, hogy a mint a király meglátta, bele szeretett. Bár milly hizelgő volt is e királyi hajlam, de egy szolgálóra nézve, kit urnője kegyvesztése és boszuterveinek kitett, veszélyessé válhatott. De Fredegunde mitől sem tartott; alattomos és dicsvágyó egyiránt, czélba vette törvényes okokat idézni elő, a királynak Audowere királynétől elválasztására. Ha egy hagyománynak, melly

alig egy század mulva terjedt el, egy püspökkeli egyetértés s a királyné együgyűsége segítették rá. Hilperich Siegbert királyhoz ment, hogy a Rajnán át a szász frigy népei ellen menjenek s Audoweret áldott állapotban hagyta hátra. Hazatérte előtt a királyné egy lánykát szült, s ingadozva, ha vajjon megkereszteltesse-e férje távollétében, Fredegundetól kért tanácsot, ki mesternő a tettetésben, a királyné előtt sem gyanura sem bizalmatlanságra nem adott okot. „Urnöm, mond a szolgáló, midőn király, az én uram, diadalmasan hazatér, örömmel fogja-e szemlélni gyermekét ha nem lesz megkeresztelve?” A királynénak tetszett a tanács s Fredegunde titokban kelepczét készített számára.

Midőn a keresztelő napja érkezett, az ünnepélyre kijelölt órában a kápolna fel volt diszitve posztószövevvel s virágkoszorúkkal, a püspök papi öltönyben jelen volt, de a keresztanya egy frank nemes nő, nem jelent meg s hasztalan várták. Megilletődve e szerencsétlenségen, nem tudá a királynő mire határozni magát, míg Fredegunde ki oldala mellett állt nem mondá: „Miért jársz keresztanya után? nincs nemes asszony ki méltóbb volna náladnál gyermekedet a keresztviz alá tartani; higgy nekem, tedd meg magad.” A püspök, hihetőség előre megnyerve, teljesíté a keresztelési szertartásokat, s a királyné eltávozott anélkül, hogy felfogta volna, minő következményei lehetnek az általa véghez vitt egyházi szertartásnak.

Hilperich király megérkezett, s a királyi javadalom minden lányai virágokkal és dicsénekekkel eléje mentek. Fredegunde eléje lépett s így szólt: „Dicsértessék az Ur, hogy a király az én uram legyőzte elleneit s hogy leánya született. De hol fog az én uram ez éjjel fekünni? A királyné az én urnöm, most koma-asszonyod, s keresztanyja leánya Hildeswindenek.” — „Jó, mond a király vitorán, ha mellette nem feketem, nálad fogok hálalni.” A király a palota csarnokában találta nejét Audoweret gyermekét karján tartva s örvendő büszkeséggel nyujtva feléje; de a király szomorúságot színlel s így szólt: „Asszony, lelked együgyűségében nagyot vétkezel, többé nem lehetsz nöm.” Az egyházi törvényeket szigoruan szemé előtt tartva, a király száműzéssel bünteté a püspököt, ki leányát megkeresztelése s Audoweret elválni és mint özvegyet apáczaftályolt fölvenni kényszeríté. A nőt vigasztalando, jelentékeny értékű földbirtokokkal ajándékozta meg; s ez sorsának megadva magát, Mans városban zárdába ment. Hilperich elvette Fredegundot s az új nászünnep zaja közepett utazott el az eltaszított királyné menhelyére, hol tizenöt év mulva hajdani szolgálója parancsára megöletett.

Mialatt Chlotár három idősb fia kicsapongó életet élt, s szolgálókkal kelt össze, a legifjabb Siegbert, koránt sem követve példájukat, szégyen és undorral fordult el tőlük. Elhatározá, hogy csak egy nőt vesz el, s azt is királyi törzsből választja. Athangild, a Spanyolországban letelepült gothok királyának két házassaladó leánya volt, kik közül a fiatalabb Brunnehilde szépségét nagyon bámulák; erre esett Siegbert választása. Számos követség gazdag ajándékokkal Metzbe Toledoba utazott, hogy kezét a goth királytól megkérjék. A követség feje Gog, helyesebben Godegisel, ausztráziai udvarnagy, egy mindennemű akadózásban ügyes ember, itt is teljes diadalt aratott s Siegbert király menyasszonyát Spanyolországból elhozta. Mindenütt a hol csak keresztül ment hosszas utazása alatt észak felé Brunehilde, feltűnt, mint kortársai írják, gyönyörű alakja okos beszéde s kecses társalgása által. Siegbert szerette s egész életén át szenvedéllyel csüggött rajta.

A nászünnepélyt 566-ban Metz királyi városban nagy pompával megtartották. A király e nap ünnepélyére az ausztráziai birodalom minden urait meghívta. Metz felé emberek és lovakból álló számos kísérettel jöni látták: az északi galliai tartományok városgrófjait és helytartóit, a Rajnán túl maradt ó frank törzsek partriarcha főnökeit, az alamanok, bajvarok és thoringok vagy thüringiai hercegeit. E mesés gyülekezésben miveltség és barbárság különböző fokai szoroson egymás mellett tüntek fel. Voltak ott nemes gallusok, udvariasok és hizelgők, frank nemesség, fenhéjazók és megfontolatlanok, s valódi vadak egészen bundába öltözve olly durva modorokkal mint kinézéssel. — A nászbed gazdag és vig volt, az asztal szép készületű arany- és ezüstedényekkel megterhelve, mellyek még a nagy foglaláskori

ragadozásokból maradtak fen, bor és ser szakadatlanul folytak a drágakövekkel kirakott serlegekbe, vagy bivalszarvakba, mellyekből a germanok szoktak inni. A palota tágas termeiből a dözölök felköszöntése, s versenyzése, fenhangu beszélgetések, harsogó kaczagás s a német vigkedv egész zaja kihallatszott. A nászünnep örömeit egy jóval válogatottabb élvezet követte, de a mellyen, millyensége miatt csak a vendégek kisebb része vehetett részt. Az ausztráziai király udvarában volt akkor egy itáliai Venantius Honorius Clementinus Fortunatus, kit Galliábani utazásakor mindenütt nagy kitüntetéssel fogadtak. Felületes de kedélyes szellemű ember volt, ki hazájából az Alpokon túl már csaknem egészen eltűnt romai finomság némely maradványait hozta át. Siegbert királynak ajánlva az ausztráziai püspökök és grófok által, kik még szerették a régi udvariasságot s még esengtek utána, Fortunatust a metzi félbarbar udvar nemes vendégszeretettel fogadta. A királyi fiskus hivatalnokainak parancsolva volt szálást, tartást és lovakat szolgáltatni ki neki. Hálából udvari költővé lett; latin verseket írt a királyhoz és urakhoz, mellyeket — föltéve, hogy mindig megérték — jó neven vettek s jól megfizettek. A nászünnep nem mulhatott el epithalamus nélkül; Venantius Fortunatus készített egy illyet classicaizlés szerint, s elmondá a körüle tolongó csodálatos hallgatóság előtt, annyi komolysággal mintha munkái egyikét Romában a Traján piaczn olvasná fel.

E költeményben, melly — s csak ez az egyedüli érdeme — csaknem utolsó halvány visszfénye a szellemdus rómaiságnak, megjelenik a minden epithalamus nélkülözhetlen két személye Venus és Amor, megrakodva nyilak, fáklyák és rózsákkal. Amor Siegbert királynak épen szívébe lőtt egy nyilat s anyjához szalad elbeszélendő neki e nagy diadalt. „Anyám mond, bevégeztem a viadalt!” Aztán anya és fiu a levegőn át Metz városba repülnek, a palotába lépnek s a nászkamrát virágokkal diszitik. Itt versengés támad köztük a két házastárs érdeme fölött; Amor Sigbert mellett van, kit második Achillesnek nevez, de Venus Brunchildennek adja az elsőséget, kit következőleg ír le:

„Szeret, kit én bámulok, s kit férje imádni fog, Brunchilde, sugárzóbb vakítóbb mint a mennyei fény, a drágakő tüzét tulragyogtad tekinteted fényével, de egy második Venus vagy s adományod a szépség uralma. A nereidák közt, kik Hiberia tengerein az Ocean forrásainál uszkálnak, egy sincs hozzád hasonlatos; nincs Napaea szebb mint te, s a vizek nymphái meghajolnak előtted. Tejfehér és izzó veres színeid; lilium és rózsza, nem mérközhetnek vele s elhagyják a küzdött. Saphir, gyémánt, kristály, smaragd és jaspis legyőzettek; Hispania új gyöngyöt hozott a világra.”

Ezek a mythologiai elkoptatott helyek, eme hangzatos de gondolat nélküli szavak tetszettek Sigbert király s a frank uraknak, kik mint ő kevésé értettek a latin költészethez. Átalán a barbar főnökök birtak fogékonysággal a miveltség iránt; mindent mit abból elvehettek, szivesen magokhoz ragadtak; de az udvariasság e megszállása a vadszokás, erőszakos erkölcs s fékezhetlen jellem oly alapjára talált, hogy nem nyomulhatott mélyen beléjük. E magas személyek után, kiket hiúság vagy titkos aristocraticus ösztön, a belföldi nemesség társaságának keresésére s modorainak utánzására birt, következett a frank harczosok tömege, kiknek szemében mindenki a ki olvasni tudott, ha csak személyesen nem győzte meg őket ellenkezőről, gyáva-sága miatt volt gyanus. A háboru legkisebb színe alatt elől kezdtek Gallia pusztítását, mint az első beütés korában; elrablák a legdrágább templomedényeket, hogy összevolvaszthassák s a sirokig mindenfelé kerestek aranyat. Béke időben főfogalmozások volt eseleket gondolni ki, hogy gallus faju szomszédjait birtokaikból kizavarhassák, vagy országutakon lándzsa és paizszsal megtámadták azokat, kiken boszut akartak állani. A békésebbek a napot fegyvertisztítás, vadászat s dözöléssel tölték el. Ha inni adtak nekik mindent megnyertek tőlük, még ígéretet arra nézve is hogy befolyásukat a királynál egy megürült püspökségért ez vagy amaz jelölt számára, használandják fel.

(Vége következik.)

Vidéki hírek.

Lerel Karlsbadból. Szeretett barátom! *) Nem csupán azért nyultam írótolhoz, hogy szokás szerint leírjam, miszerint szerencsésen ide értem; itt vagyok, és bámulom a természet csodáit, mely az ugynevezett Sprudel- és még 8 forrásból buzog, — illetőleg a Sprudelből 4—5 láb magasságra szökkel fel — a beteg emberiség jötevőjeként stb. stb. sem nem azért, hogy Károly-fürdőt és vidékét leírjam, mert az vagy négy különböző kiadásban úgy is olvasható.

Hanem írok azért, először, mert jól esik 140 mértföldnyiről megkérdezni, hogy vagytok, van-e még cholera morbus, és esik-e szintúgy folytonosan az eső, mint itt? **) — hol öt hét óta öt tiszta napnál még több nem volt, és az aratás még csak tegnap kezdetvén meg, a különben is silány termés felett, ne talán ez is elrothad, kétségbe esnek az idevalók, — és

Másodszor, megírom: miszerint **Lendvay**, kit a Presse és utána más lapok is holtak hirdettek, ma ment át a Franzens-badba; gyengélkedik ugyan, de reménylhetőleg javultán visszatérendő ***)

Harmadszor írok azért is, miszerint tud, hogy itt a magyar ember jobban szereti egymást, mint hon. Eötvös, Korizmits és még vagy 60-an, vagyunk itt és meglehetősen együtt tartunk, s annyira szeretjük édes anyai nyelvünket, miszerint magyar-zsidó rokonoktól is alig hallani más nyelvet.

Néha néha egy sárga-csikó eljátszásával a Lapicky vezetés alatt működő zenekar is megtisztel bennünket, midőn azután az angol, svekus és francia kérdezik, mit játszottak most? míg az irányunkban hidegebb németek a felett versengenek, mi lehet s van szép a magyar zenében??

Mit írjak már a gyógyforrások csodaszerű hatásáról? naponta látok csaknem mulatt színű embereket, kiket négy öt hét alatt ismét fehérre mostak, és következőleg a máj bajból is tökéletesen kiemeltek, és annyira, p. o. b. cs. . . i lelkész, hogy májköveitől is menekült.

Emlék és hálálkodó részint proza vagy vers emlékek láthatók minden nyelven; épen ma román nyelven is függesztetett, a Geffl patak mellett Marien-bad felé vezető út melletti sziklafalakra; de magyar csak kettő olvasható, egyik a régi Isten hozott bácsi, bár eredetije szerint újították volna ki némely honfiaink, k. m. években, a másik egy francia alá van ezen pár sorban feljegyezve „Boldog az ország, mely törvény által uralkodtatik,“ nem tudom fordítás-e vagy eredeti?†) Eszterházi herczeg honfiai iránt annyira szives, hogy még az inasokkal is szóba áll, ha velek találkozik. Az étkezés borzasztón rossz, a kávé, mit itt akószámra használnak fel, kitűnően jó és jutányos,

Maga a város egy fordított, házai többnyire 2—3 szobásak, most telve, tavaszig üresen, lakosai tisztán a fürdő után élnek, elannyira, miszerint ha a gyógyforrások elenyésznének, a város is elpusztulna.

Különbön szolgálatra kész mind német lakosai elég szivesek, de csak addig, míg másfél ugyanazon szolgálatért egy krral többet nem nyernek, akkor ha nem gomabák is, de készek bár kivétel éreztetni, miszerint náluk az ember csak fizetőgép, a pénz minden. Még az itt kitűnő porcellángyárakban is, hol szabott ár volna, megtréfálják az idegent, ha árszabályt nem kér ††).

Tárogató.

x* **Albert** cs. k. Főherczeg, és fenséges neje **Hildegardé** Főherczeg-asszony ő Fenségeiknek egészségi állapotáról a legutóbbi hírek kedvezőleg nyilatkoznak.

— A pesti reformata egyház, a mostani paplak s templomtelken 50 éves meglepedésének s temploma 25 évvel ezelőtti fölszételtesítésének emlékeztetére f. 26-án kettős jubilaumot tart. Az öröm- s hálálnapp alkalmával egyházi beszédet tartandó fötisztelendő **Báthori Gábor** ur, a dunamelléki helv. hitv. egyházkerület helyettes superintendense, pesti lelkész **Török Pál** pedig emlékbeszédet; énekelni fognak a nemzeti színház kardalnokai; a karénekek zenéjét szerzette **Bognár Ignác** ur. Hivatalosak az ünnepélyre a dunamelléki egyházkerület s a többi testvér egyházkerületek egyházi s világi főkormányzói, — általában pedig a magyarhoni ref. egyház hitbuzgó tagjai, kiknek segítségével ezen egyház hamvaiból kikelt s mind ez ideig fenállott.

x* **Bácskában**, Magyarország tárházának egyik áldott részében az aratás nem elégité ki a közvárákozást. Szalmára elég bőven fizetett a ga-

*) Megbocsát tisztelt barátunk, ha e jó ízű sorokat lapunk olvasóival is közöljük; jól tudja, hogy a mi bennünket gyönyörködtetett másoknak is öröme szolgálandó azokból.

**) Mind a két roszból több a soknál.

***) Nem hagyhatjuk megrovás nélkül fiatal szerkesztőink azon menthetlen tapintatlanságát, miszerint egy halálhírt a nélkül, hogy alaposagórol előbb meggyőződtek volna, egész könnyelműséggel kihirdetnek, nem gondolva meg, hogy az az életben levő betegsége mily káros befolyással lehet. Szerencsére Lendvay csak neveti ezt a tréfát, s hihetőleg gondol azon jótékony közhitre, hogy a kinek ideje korán halálát keltik, az sokáig fog élni. Adján Isten, hogy úgy legyen.

†) Eredeti fordítás.

††) A becses levél zársoraira válaszul mi is ohajtjuk, hogy az ég hozza vissza mind tisztelt barátunkat, mind több ott levő hazánkfiatit egészségesen övéik körébe.

Szerk.

bona, de szemmel sokkal soványabban, mint remélték, különösen a buza szemei nincsenek olly szép szélesan kifejlődve, mint ezt a híres bácskai buzánál megszokták ugy a természetök, mint a kereskedők szemei. A kholera Jankovácson naponként mintegy 20 embert ragad el.

x* Nem rég **Gyórt** nevű helységben (Erdélyben) egy tisztas aszszonyság gyomortisztító lapdacsok (pülula) helyett szerencsétlen tévedésből **egérkövet** vett be, s minden orvosi törekvés daczára, szomorú áldozata lón tévedésének. Ezen gyász eset arra int, hogy orvosságot csak ott vegyünk, a hol azt hozzáértő emberek pontosan és tévedés nélkül szolgáltatják ki, mérges szereket pedig vagy ne tartsunk a háznál, vagy ugy gondját viseljük minden illy veszélyes jószágunk, hogy ahöz senki se nyulhasson tévedésből.

x* Az a híre jár, hogy a vásári jogok több helyütt meg fognak szűnni. Hogy mi haszon háramlik természetöinkre s az ipar és kereskedeésre általában a vásárokból, annak megvitatása nem a Tárogatóba való; hanem azt csakugyan kimondjuk, hogy bizony nem nagy kárt vallanak azon községek vásárjuk megszüntével, hol a vásár becsületének fentartása tekintetéből szükséges, hogy a kisbíró dobszóval vonuljon végig az ugynevezett városon, ezt kiabálván: „zahanyaj do jarmoku“ (hajts ki a vásárra). Azt hallottuk t. i. még diák korunkban egy sovány vásáru városról, hogy minden baromtartó gazda tartozott legalább egy borjut kiállítani a piacra, különben sehogy se lehetett volna észrevenni, hogy vásár van.

x* **Aradról** azt írják, hogy ott a befejezett aratás középszerűen ütött ki, sőt a tiszta buzában sok helyütt tetemes kárt okozott az üszög. Ajánljuk az üszög ellen próbára tenni azt az egyszerű és nagyon csekély költséggel járó szert, melyet a régi Vasárnapi ujság nyomán szarvasi tudósítónk közölt lapunk ez évi folyamában.

x* **Deésről** (Erdélyben) nagyon panaszkodnak az idej aratás ellen. Azt írják, hogy nyár elején a hirtelen meleg napok gyorsan felnöveszték a vetéseket, de a bekövetkezett hideg hetek, árvizek annyira elsilányították, hogy alig ad két szemet, egy kalangyából (fél kereszt, csomó) nagy ügygyel bajjal tudnak egy vékát kicsépelni. Az a szerencse, hogy a törökbuza, burgonya és hüvelyes vetemények jól biztatnak, tehát nincs ok valami nagy szükségéttől tartani, mert Erdélyben ugyan kenyér dolgában a törökbuza fontosabb mint akármely más gabona. — Szüretet is jót remélnek, de a kaszálás vékony rendekkel fizetett, minek következtében már is csökkenni kezd a szarvasmarhák ára.

x* A szőlőtermés **Budapest** környékén olly gyönyörűen gyarapodik, hogy már nem nagy ritkaság **Pesten** szép koránérő fürtöket látni.

A Fánecs-albumra a „Vasárnapi Ujság“-hoz beküldött előfizetések.

Örömmel tapasztaltuk, hogy elhunyt jeles nemzeti színészünk **Fánecs Lajos** árvacsaládjának érdekében emelt gyenge szavunk nem hangzék el eredmény nélkül a pusztában. Ime közöljük azgn lelkes hazafiak névsorát, kik azóta lapunk kiadó hivatalához küldtek előfizetést a Fánecs-albumra; nem mulaszthatván el ez uttal méltányoló elismeréssel bemutatni olvasóinknak lapunk érdemes kiadóját **Csigaházy Ede** urat, ki terhes hivatala mellett legnagyobb hűszorságot bizonyít, minden jótékony adakozások pontos kezelésében.

Aj. E. S. 1 példány 2 frt; Rohonezy Zsigmond Háczfelden 1 p. 2 frt; **Andrásavics Imre** Ebergőzön 1 p. 2 frt; **Augustich Imre** Mura-szombaton 1 p. 2 frt; **Szekerák V.** Pesten 1 p. 2 frt; **Mikes Dániel** Németházán 2 p. 5 frt; **Balogh Gyula** Bécsben 1 p. 2 frt; **Hetessy János** Veszprémben 1 frt; **Egyházassbükki Dervarius Kálmán** Alsó-Lendván 1 p. 3 frt; **Gomoccsák Endre** Munkácsen 1 p. 2 frt; **Ordódi István** Károly Markófalván 1 p. 2 frt; **Dr. Szombathelyi Kolosvárt** 1 p. 2 frt; **Szabó Pál** gyűjtő vén **Tápió-Szentmártonban**: **Miskolczy István** ugyanott 1 p. 2 frt; **Szabó Pál** u. o. 1 p. 4 frt; **Batta-Kandó Károlina** u. o. 1 p. 2 frt; **Pósfai István** Pesten 1 p. 2 frt; **Horváth Ignác** Hőgyészen 1 p. 2 frt; **Uszod községe** 1 p. 2 frt; **Turgonyi Lajos** Uszodon 1 p. 2 frt; **Lángh Ferdinánd** gyűjtőívén **Nagy-Lánghon**: **Takács Tóbiás** 1 p. frt; **Német János** 1 p. 2 frt; **Lángh Ferdinánd** 1 p. 4 frt; **Perzsa Ferenc** 1 p. 2 frt; **Reitter Ferenc** 1 p. 2 frt; **Frankel B.** miskolczy könyvtáros ivén: **Simon Endre** Miskolczon 1 p. 2 frt; **Farkas István** 1 p. 2 frt; **Debreczeni Gábor** lelkész 1 p. 2 frt; **Fraenkel Bernát** 2 p. 4 frt; **Teőreök Vilma** 1 p. 2 frt. **Genzseni Gábor** lelkész **Vásáros-Naményon** 1 p. 2 frt. Összen 69 forint.

Továbbá: **boldogult Birányi Ákos** özvegyének falsegélésére: egy szegény budai lakos 1 frt; **M—i Gyöngyösről** 1 frt; **Andrásavics Imre** Ebergőzöl 2 frt; **Egyházassbükki Dervarius Kálmán** Alsó-Lendván 2 frt; **Ordódi István** Károl Markófalváról 1 frt; összesen 7 frt pp. a Vasárnapi Ujság 30. sz. közlöttekkel együtt 16 frt 10 kr. **Végül**: egy birói szemléhez szakértőül kinevezett **Offenmüller Antal** bicskei uradalmi ispán a részére megítélt 5 pfrtnyi napidj és 1 pgo frt fuvarbér összesen 6 pgo forint a tisztai vizkárosultak javára leendő fordítás végett kiadóhivatalunkhoz küldetett be.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**